

ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ

Навчальний посібник
для студентів економічних спеціальностей
вищих навчальних закладів

УДК 338.1
JEL classification: M11; M41; D24
Є31

Автори:

Кандидат економічних наук, доцент Єгупов Ю. А.
Старший викладач Єгупова І. М.

Рецензенти:

Літвінов О. С. – доктор економічних наук, професор, проректор з наукової роботи ОНЕУ
Кузнецова І. О. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри менеджменту організацій
ОНЕУ
Окландер М. А. – доктор економічних наук, професор, зав. кафедри маркетингу ОНПУ

*Рекомендовано до друку Вченою радою
Одеського національного економічного університету
(протокол № 4 від 23.12.21 р.)*

Єгупов Ю. А.

Є31 Управління витратами : навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів / Ю. А. Єгупов, І. М. Єгупова. – Одеса, ОНЕУ, 2022. – 131 с.

Запропонований читачеві навчальний посібник базуються на авторському баченні сучасних проблем в управлінні витратами на підприємствах, незалежно від їх галузевої приналежності. Реалізація запропонованих підходів до формування, планування і оптимізації поточних витрат дозволить забезпечити ефективне функціонування суб'єктів господарювання в ринкових умовах.

Навчальний посібник призначений для викладачів, аспірантів, студентів економічних вузів і факультетів, широкого кола фахівців і керівників підприємств. Значний навчально-практичний матеріал посібника дозволить сформувати практичні навички з управління витратами, що по праву визначає цінність даного видання, як для підприємців-початківців, так і досвідчених фахівців, що реалізують інноваційний підхід у розвитку бізнесу.

УДК 338.1

© Єгупов Ю. А., Єгупова І. М., 2022

ЗМІСТ

Вступ.....	5
------------	---

Розділ 1. Загальні основи управління витратами

Тема 1. Загальна характеристика витрат підприємства.....	6
1.1. Поняття витрат підприємства.....	6
1.2. Класифікація поточних витрат підприємства.....	6
1.3. Склад витрат підприємства.....	11
<i>Тестові питання з теми 1</i>	17
Тема 2. Система управління витратами підприємства.....	21
2.1. Мета та завдання системи управління витратами підприємства.....	21
2.2. Склад системи управління витратами підприємства.....	21
2.3. Методика розрахунку показників поточних витрат підприємства.....	23
<i>Тестові питання з теми 2</i>	29

Розділ 2. Формування і контроль витрат

Тема 3. Формування витрат за центрами відповідальності.....	32
3.1. Поняття і види центрів відповідальності на підприємстві.....	32
3.2. Порядок розробки кошторисів витрат центрів відповідальності.....	33
3.3. Розподіл загальних витрат і витрат допоміжних підрозділів.....	35
<i>Тестові питання з теми 3</i>	37
Тема 4. Контроль витрат на підприємстві.....	40
4.1. Зміст, завдання та види контролю витрат.....	40
4.2. Завдання та види обліку витрат на підприємстві.....	41
4.3. Завдання та методичні основи аналізу витрат.....	42
<i>Тестові питання з теми 4</i>	50

Розділ 3. Планування витрат

Тема 5. Планування динаміки собівартості продукції.....	55
5.1. Зміст та місце плану за собівартістю продукції в системі тактичного планування на підприємстві.....	55
5.2. Види і склад планових кошторисів витрат.....	58
5.3. Планування собівартості валової, товарної і реалізованої продукції.....	60
5.4. Планування динаміки собівартості продукції.....	60
<i>Тестові питання з теми 5</i>	65
Тема 6. Методика визначення величини амортизаційних відрахувань.....	69
6.1. Загальні положення.....	69
6.2. Метод рівномірного списання та виробничий метод.....	70
6.3. Методи прискореної (дегресивної) амортизації.....	71
<i>Тестові питання з теми 6</i>	73
Тема 7. Калькуляція собівартості окремих видів продукції.....	76
7.1. Поняття і види калькуляцій.....	76
7.2. Методи калькуляції.....	77
7.3. Методика калькуляції виробничої і повної собівартості окремих видів продукції.....	78
7.4. Калькуляція собівартості окремих видів продукції методом «Дірект-кост».....	86
7.5. Розподіл непрямих витрат методом ABC.....	91
7.6. Вдосконалення підходів до розподілу непрямих витрат.....	92

<i>Тестові питання з теми 7.....</i>	<i>98</i>
--------------------------------------	-----------

Розділ 4. Забезпечення досягнення цільових показників у процесі формування витрат

Тема 8.СVP-аналіз як інструмент управління витратами.....	103
8.1. Сутність і завдання СVP-аналізу.....	103
8.2. Аналіз беззбитковості виробництва.....	104
8.3. Аналіз досягнення цільового прибутку від операційної діяльності підприємства.....	107
8.4. Аналіз надійності операційної діяльності підприємства.....	109
8.5. Механізм операційного левериджу.....	111
<i>Тестові питання з теми 8.....</i>	<i>113</i>
Тема 9. Сучасні методи оптимізації та зниження поточних витрат підприємства	
9.1. Метод цільового управління витратами «таргет-костинг».....	120
9.2. Функціонально-вартісний аналіз (ФВА) в системі управління поточними витратами підприємства.....	121
<i>Тестові питання з теми 9.....</i>	<i>125</i>
Список рекомендованої літератури.....	130

ВСТУП

Управління витратами є одним із дієвих інструментів підвищення конкурентоспроможності продукції та забезпечення ефективної діяльності підприємства в умовах ринкової економіки. Так, на сьогодні значно зросли вимоги до обґрунтування господарських рішень, що приймаються на різних рівнях управління підприємством. Найважливішою же складовою інформаційної бази здійснення зазначеного процесу є інформація про поточні витрати підприємства.

Так, в процесі обґрунтування доцільності впровадження технічних або організаційних інновацій необхідно чітко уявлення про динаміку окремих статей поточних витрат підприємства. Здійснення економічної оцінки виробничої програми і тактичного плану підприємства неможливо без наявності достовірної інформації про рівень змінних витрат на одиницю продукції. Найважливішою складовою інформаційного поля процесу ціноутворення на підприємстві є собівартість окремих видів продукції.

Тому сучасний менеджер і економіст повинен володіти певними знаннями і навичками щодо визначення складу і структури поточних витрат, аналізу їх динаміки, розрахунку собівартості окремих видів продукції (робіт, послуг), пошуку резервів ліквідації непродуктивних витрат та скорочення питомих накладних витрат, пов'язаних з управлінням і обслуговуванням виробництва та ін.

Інструментарій вирішення вказаних завдань складає зміст дисципліни «Управління витратами» і успішно використовується на практиці, як в країнах з розвинутою ринковою економікою, так і на пострадянському просторі. Аналогічна за змістом дисципліна під назвою «Управлінський облік» є невід'ємною частиною програми підготовки менеджерів і економістів у більшості зарубіжних вищих навчальних закладах. Оволодіння інструментарієм управління підприємства витратами забезпечує високий рівень обґрунтованості господарських рішень на всіх ланках управління підприємством.

Навчальний посібник включає дев'ять тем, об'єднаних у чотири модулі. У першому модулі розглядаються економічна сутність і класифікація поточних витрат, загальні основи побудови системи управління витратами підприємства.

Питанням формування і контролю поточних витрат підприємства присвячений другий блок, що поєднує теми «Формування витрат за центрами відповідальності» та «Облік, аналіз і контроль витрат на підприємстві».

Третій блок поєднує питання, пов'язані з плануванням поточних витрат підприємства. У даному блоці розглядаються теоретико-методичні засади планування динаміки собівартості продукції, визначення величини амортизаційних відрахувань, калькулювання собівартості окремих видів продукції.

Проблемам забезпечення досягнення цільових показників підприємства в контексті управління поточними витратами присвячений четвертий блок навчального посібника. Він містить основні положення CVP-аналізу, механізм корегування витрат з метою досягнення цільових показників, сучасні методи оптимізації та зниження поточних витрат підприємства.

**Єгунов Юрій Артемович,
Єгунова Ірина Миколаївна**

УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ